

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות - שבת לא.

תוס' ד"ה אמונת

- (א) **נתעטף ויצא לקראתו, א"ל בני מה אתה מבקש - הק' השפת אמת ביומא** (כג.), הא אל' התם דכל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם, וא"כ איך היל' הלל מזולזל כ"כ בכבודו. ותי' דזה תלוי במח' בקידושין (לב.) באם ת"ח שמחל על כבודו כבוד מחול או לא, דהגמ' ביומא ס"ל דאין כבודו מחול, והלל ס"ל דכבודו מחול.
- (ב) **מפני מה ראשיהם וכו' - הק' המהרש"א**, הא אמרי' לעיל (ל:) דאל תען כסיל באולתו היינו במילי דעלמא, וא"כ למה ענה לו הלל. ותי' דסבר הלל בענותותו דלא בא לשאול לו מילי דעלמא, אלא שרמז לו בשאלות הנוגעות בדברי תורה, ובשלש שאלות הראשונות נתכוין לג' מדות הרעות הללו, שהם רוח גבוה ועין רעה ונפש רחבה, שנזכרו בתלמידי בלעם, ע"ש באריכות איך שביאר זה בכ"א מהשאלות. וע"ע **בשפת אמת** דכ' כעי"ז, אלא בדרך פשוט, דס"ל דכל אלו השאלות (אף בפשוטם) הם באמת מילי דשמיא, שצריכין להתבונן ביצוריו של יוצר בראשית, מפני מה נשתנו אלו מאלו.
- (ג) **הוי זהיר ברוחך, כדי הוא הלל שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוזי - כ' המהרש"א** דא"ל הוי זהיר ברוחך, דבאמת הפסיד ד' מאות זוז וד' מאות זוז, שהפסיד מה שהי' צריך לשלם, וגם הפסיד מה שלא הרויח.
- (ד) **ע"מ שתלמדני תורה שבכתב, גער בו והוציאו בניזיפה - כ' בהגהות ראמ"ה**, דמה שהוציאו בניזיפה דוקא בזה ולא בהני דלקמן, היינו משום דגם בבני נח מצוין בדברים שצריכין לתורה שבעל פה, ולכן הוציאו בניזיפה.
- (ה) **יומא קמא א"ל א"ב ג"ד, למחר אפיך לי' - פרש"י**, כגון תשר"ק. וע' **במהרש"א**, שכ' דמה דאפיך לי', היינו דאפיך הסדר של הא"ב, וע"ז הק' לו הגר דהא ודאי יש טעם לסדר האותיות, וא"כ למה מאתמול אמר לו שהסדר הוא כן ולמחר אמר שהסדר הוא להיפוך.
- (ו) **דחפו באמת הבנין - כ' המהרש"א**, דגם שמאי הבין שהי' כוונת הגר לומר שילמדנו יסוד א' שעל פיה יהי' יכול ללמוד כל התורה, ולכן דחפו באמת הבנין דוקא, לומר דכמו דבבנין א"א לו לעמוד ביסוד א', כן התורה רחבה במצותיה, וא"א ליתן לה יסוד א'. וכן רמז לו לקמן באמת הבנין גבי ע"מ שיעשוני כה"ג, דאין התורה עומדת על יסוד הכהונה לבד.
- (ז) **דעלך סני לחברך לא תעביד - כ' המהרש"א**, דכיון דהיסוד הוא ואהבת לרעך כמוך, א"כ מ"ש דשינה מלשון חיובי, שיעשה לחברך מה דאת אהב, ושינהו ללשון שלילי, מה דעלך סני לחברך לא תעביד. ותי' דבאמת זהו פי' הקרא ג"כ, וכמו דכ' בקראי סמוך לקרא דואהבת לרעך כמוך, דלא תקום ולא תטור, וכוונת הפסוק ג"כ דמה דסני עלך, משא"כ לענין חיובי, באמת קיי"ל דחיך קודמין.
- (ח) **בשביל שישמוני כה"ג... בא לפני הלל גיירי' - הק' המהרש"א**, הא אין מקבלין גרים לא לשלחן מלכים ולא משום אישות, ולכא' זה שרוצה ללבוש בגדי כהונה לא עדיף מאלו. ותי' דבאמת לא גיירי' הלל מעיקרא, אלא דקבלו לגייר לאחר שיקבל המצוות לשמה, וסבר דמתוך שלא לשמה בא לשמה. ואין להק' דאם הי' גוי, א"כ באמת איך למדו תורה, דאין איסור ללמד תורה לגוי הבא לגייר. וע' **ברעק"א** שהביא מה שהק' **תוס' ביבמות** (כ"ד) כקו' המהרש"א, ותי' דהי' פשוט להלל שאח"כ יקבל לשם שמים, וא"כ שפיר גיירי'. וכ' דלכא' הוי קצת ראי' מתוס' דלא ס"ל כשי' המהרש"א, אלא דאסור ללמד תורה לגוי אפי' אם בא לגייר, מדלא תי' כהמהרש"א, וסיים דיש לדחות קצת, אלא דעכ"פ אזדא ראיית המהרש"א מכאן דמותר ללמד תורה לגוי הבא לגייר.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

(ט) **פלפלת בחכמה**- העיר **הבאר שבע** בסוף הוריות (יד.), הא אמרי' התם דסיני עדיף מעוקר הרים, וא"כ למה שואלים אותו אם פלפל בחכמה, הו"ל לשאול אותו אם למד תורה הרבה. ותי' דמה דאמרי' דסיני עדיף מעוקר הרים, היינו ממי שניתן לו משמים כח הפלפול, ויכול לפלפל בקל. אבל מי שמוסר נפשו, וטורח ועמל להק' קושיות ולתרץ תירוצים, זה עדיף אף מסיני.

(י) **א"ל מוטב אם לא העליתה**- כ' **באור ישראל** (אגרת כ"ז), דלכא' משמע דעדיף שלא ללמוד כלל אם אין יראת ד' אוצרו, אבל לכא' לא משמע כן בכל הש"ס. וע"ש באריכות, וכ' דיש ב' ענינים בלימוד התורה, יש מצות והגית בו יומם ולילה, וגם יש מצוה להגיע להוראה. וע"ז אמרי' דאם אין יראת ד' אוצרו, אז עדיף שיהי' לימודו רק בתורת והגית, ולא בפלפול שהגיע להוראה, דאם הגיע להוראה ולא יהי' יראת ד' אוצרו, אז יהי' למודו גופא למכשול ולעון, דמתוך מדות רעות שלו ונגיעות שלו, עלול להורות באופן שאינו נכון, ע"ש באריכות.

(יא) **מערב אדם חומטון בכור של תבואה ואינו חושש**- העיר **הנפש החיים** (ד', ז'), מה ענין הלכה זו לכאן, שאין מקומו אלא בסדר נזיקין. וביאר דכמו במשא ומתן, הגם שנראה כגזל ואונאה, אמנם כיון שהקב עפר הוא השמור והקיום של כל כור התבואה, אינו חושש משום גזל, כן רשאי האדם להפסיק ולבטל זמן מעט מהלמוד, להתבונן מעט ביראת ד', ואינו חושש משום ביטול תורה כיון שהוא הגורם שתקיים אצלו חכמת התורה.